

WIE EEN KUIL GRAAFT VOOR EEN ANDER

Een Poeriem-spel, geschreven door Chaim S. Lipshitz, vertaald door Nely Bax

(Het is de bedoeling om eerst het hele verhaal van Esther en Mordechai te vertellen, en daarna als extraatje dit toneelstuk op te laten voeren in een aparte les. Het verhaal zelf nam ook altijd enkele lessen in beslag)

Personen

- Ahasveros, Koning van de Perzen en Meden
- Haman, een hoge edelman en gunsteling van de Koning
- Parsjandata, Haman's oudste zoon, persoonlijke dienaar van de Koning
- Vayzata, Haman's jongste zoon
- Karmasjta, Haman's vriend
- Zeresj, Haman's vrouw
- Amalya, vriendin van Zeresj
- Azlata, vriendin van Zeresj

Benodigdheden (rekwisieten)

- Een aantal stoeltjes
- Iets dat dienst doet als mes
- Een stuk hout
- Een tafel of iets dergelijks voor Ahasveros bij wijze van bed
- Een paar kruiken of flessen

EERSTE TONEEL

(Een kamer in Hamans huis. Zijn vrouw Zeresj, haar vriendinnen Amalya en Azlata en Hamans vriend Karmasjta zitten of liggen op banken. Vayzata, Haman's jongste zoon, zit op de grond een stuk hout te snijden.)

KARMASJTA

Is Haman vanavond niet erg laat?
Is er soms iets bijzonders aan de hand aan het hof?

ZERESJ

Het zou kunnen, maar mij heeft hij er niets van gezegd.
Zeg Vayzata, wat zit je daar toch te doen?

VAYZATA

Ik ben een dolk aan het snijden.

ZERESJ

Een dolk? Wat moet jij nu met een dolk?

VAYZATA

Alle jongens op school maken dolken. Alvast voor de 13de.

ZERESJ

Wat voor dertiende?

VAYZATA

Nou, de dertiende van de twaalfde maand toch natuurlijk!
De dertiende Adar. We zullen ze ervan langs geven!

(Hij doet alsof hij denkbeeldige vijanden met zijn dolk steekt)

ZERESJ

Hou jij je daar maar buiten, jongen,
anders zou je nog eens vreemd kunnen staan te kijken.
Wie was dat nu die je vader vanmiddag kwam roepen?

VAYZATA

(nog steeds slijpend)

O dat was Hatach, de bode van de Koningin.
Allemachtig, wat had die een haast.

ALLEN

De bode van de Koningin???

ZERESJ

Dat vind ik toch heel vreemd. Ze heeft geen twee woorden tegen Haman gezegd sinds ze Koningin is geworden en als ze mij in het paleis ziet is het net of ze dwars door me heen kijkt. Ik ben gewoon lucht voor ze.

AMALYA

Ik kan ze niet uitstaan. De manier waarop ze zich gedraagt. Geen juwelen, geen mooie kleren. Ze zeggen zelfs dat ze haar kroon alleen opzet als de Koning er speciaal om vraagt.

AZLATA

Stel je voor. Als ik Koningin was zou ik het wel weten, ik zou zelfs met mijn kroon op slapen!

VAYZATA

Haha, ik zie het al!

ZERESJ

Niet zo brutaal, Vayzata. Hè ik wou dat we nog in de tijd van Koningin Vashti leefden. Toen hadden we tenminste een Koningin die een koningin was, en die wist waar ze haar vrienden en vriendinnen moest zoeken.

Wat een feesten hadden we! En wat een wijn dronken we. En herinner je je nog de wilde beestengevechten die ze altijd liet organiseren en....

(Haman komt woedend binnen)

HAMAN

Wie verlost me van die... die... die...

(hij stikt bijna in zijn woede)

ZERESJ

We hadden het over wilde beesten, lieve man.

(Ze gaat naar hem toe, pakt zijn arm en trekt hem neer op de bank)

ZERESJ

Wat is er, mijn Prins, is er iets niet in orde?

HAMAN

Niet in orde, niet in orde!!! Ik, Haman, prins der prinsen, de gunsteling van de Koning -- waarom moet ik de spot en hoon verdragen van die zogenaamde leider van de Joden, die Mordechai met zijn spottende ogen en brutale blik?!

KARMASJTA

Maar Haman, het is vandaag toch al de tiende Adar.
Nog maar drie dagen, dan kun je die Mordechai en
heel zijn volk vernietigen.

(Vayzata zwaait nog eens extra met zijn houten dolk)

HAMAN

Drie hele dagen -- dat is me nog veel te lang.
Zolang kan ik niet wachten. Ik wil hem nù kwijt.

ZERESJ

Wat wilde Hare Majesteit de Koningin van mijn Haman?

HAMAN

Ja dat is het juist. De Koningin wil dat ik met Koning Ahasveros bij
haar in het paleis kom dineren. Haar eigen speciale boodschapper
is me komen halen. Wat voelde ik me trots! Zelfs de Koning was
een beetje jaloers op me dat de Koningin me erbij had gevraagd.
En morgen wil ze me er wéér bij hebben. Stel je voor, wat een eer.
Maar toen ik uit het paleis kwam en iedereen voor me boog...
iedereen... iedereen behalve die éne Jood die me maar brutaal aan
stond te kijken... wat ik toen voelde... wat ik toen voelde...

ZERESJ

Stil maar, stil maar Haman, we begrijpen het. Hou je maar
kalm...Vertel maar liever, waaròm wilde de Koningin je zo graag bij
haar diner hebben? Want dat begrijp ik niet zo erg.

AMALYA

Sommige mensen zeggen dat ze van
hetzelfde volk is als Mordechai.

HAMAN

(lacht)

Wat! Kom nu, de Koningin een Jodin? Belachelijk! Denk je dat zij
zou horen bij Mordechai en dat volk dat over drie dagen op zijn
knieën om genade zal smeken? Hoe haal je het in je hoofd!

ZERESJ

Toch vind ik het niet fijn als jij bij de Koningin gaat dineren. Mij heeft
ze nog nooit gevraagd. Sinds Koningin Vasjti er niet meer is ben ik
niet in de kamers van de Koningin geweest.

HAMAN

O, je bent gewoon een beetje jaloers, is het niet, Zeresj?

ZERESJ

Misschien wel.... Maar luister eens, Haman!

(ze legt haar hand op zijn arm)

Ik krijg zojuist een idee hoe je eerder van die Mordechai af kan komen.

HAMAN

Hoe eerder hoe beter. Wat heb je bedacht?

ZERESJ

Je weet toch dat de Koning in een best humeur is als hij is uitgenodigd voor een diner.

HAMAN

Dat is zeker.

ZERESJ

Nou, dan laat je de timmerlui van het paleis een twintig meter hoge galg maken. Vandaag nog.

HAMAN

Wat heeft dat te maken met het diner van de Koning?

ZERESJ

Wacht even. Morgen vroeg ga je naar de Koning. Je herinnert hem eraan dat het al de tiende Adar is. En dan vraag je of je die Mordechai vast drie dagen eerder te pakken mag nemen en hem mag ophangen. Als hij in zo'n goed humeur is vindt hij dat vast wel goed.

KARMASJTA

Een heel goed plan, Zeresj. Niemand anders dan jij zou erop gekomen zijn.

HAMAN

(staat op, slaat zijn vuist in de andere hand)

Ik ga het proberen. Ik zou alles willen doen om van die kerel af te komen.

ZERESJ

(staat ook op)

Ziezo, vraagstuk Mordechai is opgelost. Kom Haman, komt vrienden, laten we drinken op het slagen van mijn plan -- en op de 13e Adar!

TWEEDE TONEEL

(In de slaapkamer van Koning Ahasveros. De Koning ligt rusteloos te woelen in bed, hij kan niet slapen. Eindelijk gaat hij rechtop zitten, rekt zich uit en geeuwt)

AHASVEROS

Ik heb zó'n slaap en toch kan ik maar niet in slaap komen. Elke keer als ik mijn ogen dichtdoe zie ik van die akelige dingen.

(Hij pakt een lege fles of kruik Palestijnse wijn van het tafeltje naast zijn bed)

Dat was al nummer vier.

(Hij houdt de fles ondersteboven om te laten zien dat die leeg is)

Misschien krijg ik daar wel al die nachtmerries van. Maar weet je wat het vreemdste is? Elke keer als ik bijna op het punt sta in slaap te vallen, zie ik dat gezicht van die oude man voor me. Ik moet toch morgen eens mijn dokter, mijn hofarts raadplegen.

(Hij denkt eens even na, roept dan)

Parsjandata! Parsjandata! Parsjandata!

(Parsjandata komt binnenrennen)

PARSJANDATA

Ja Majesteit?

AHASVEROS

Haal de Kronieken eens voor me.

PARSJANDATA

De Kronieken?

AHASVEROS

Ja, je weet toch wel, een van die boekrollen waar alle geschiedenissen van mijn rijk in staan. Als ik naar die spannende - nou ja , spannende... - verhalen luister val ik misschien in slaap. Dat helpt meestal.

(Parsjandata gaat weg, komt terug met een boekrol. Hij gaat aan het voeteneind zitten. Hij glimlacht)

AHASVEROS

Wat is er voor grappigs, Parsjandata?

PARSJANDATA

Ik dacht eraan dat het nog maar drie dagen is, Majesteit.

AHASVEROS

Drie dagen? Wat is er dan na drie dagen?

PARSJANDATA

Wel, Majesteit, dan is het de 13e Adar, de 13e van de 12e maand.

AHASVEROS

O ja??? Wat een rekenkunde. Ik kan wel zien dat je vijf jaar gestudeerd hebt aan de universiteit van Soesan. Jij kunt rekenen, zeg! Maar nu weet ik nog niet waarom je daar zo vrolijk over moet zijn dat het over drie dagen de 13e Adar is..

PARSJANDATA

Weet Uwe Majesteit dan niet meer dat op de 13e Adar alle Joden in Soesan en in heel uw rijk gedood zullen worden en hun bezittingen verbeurd verklaard?

AHASVEROS

Alle Joden gedood? Al hun bezittingen van hen afgenomen? Wie heeft daar bevel voor gegeven

PARSJANDATA

U zelf toch, Majesteit. Weet u dan niet meer dat u bijna twaalf maanden geleden een bevel hebt ondertekend dat mijn vader prins Haman had opgesteld?

AHASVEROS

Ik moet toen wel goed dronken zijn geweest! Waarom zou ik de Joden nou dood willen? Dat zijn mijn onderdanen en in al mijn provincies zijn er geen trouwere onderdanen te vinden.

Ze betalen keurig op tijd hun belastingen -- wat meer is dan ik van de Perzen en Meden kan zeggen. En de wijn die ze me uit hun vaderland brengen is de lekkerste die ik ooit heb geproefd.

(Hij houdt een van de lege flessen omhoog)

Waarom zou ik ze nou vernietigd willen hebben?

PARSJANDATA

Maar, Majesteit....

AHASVEROS

Niks geen maren! Je bent bijna net zo erg als je vader Haman. Die komt ook altijd met zijn 'maar dit' en 'maar dat'. Hier, geef mij dat boek maar eens. Dan zal ik wel eens een lekker saai stukje opzoeken dat je me voor mag lezen.

(Hij pakt de boekrol van Parsjandata, doet zijn ogen dicht, opent het boek, geeft het aan Parsjandata terug)

AHASVEROS

Ziezo, begin daar maar. Wacht even. Eerst eens rustig gaan liggen, klaar om in slaap gelezen te worden.

(Hij gaat opzij liggen, hoofd op de hand gesteund, sluit de ogen)

Lees!

PARSJANDATA

(leest op een saaie toon)

".... En het gebeurde in het zesde regeringsjaar van onze roemrijke en machtige Majesteit Koning Ahasveros, Koning van de Perzen en de Meden, heerser over 127 provincies, dat een laffe poging werd ondernomen om hem van het leven te beroven. De boosdoeners waren twee van zijn meest vertrouwde hovelingen, Bigtan en Teresj. De voorgenoemde twee booswichten, die zich meester wilden maken van de troon en de fabelachtige rijkdommen van de Koning, mengden gif in de wijnbeker van de Koning waaruit hij des morgens zou drinken. Hun misdadige plannen werden echter vrijdeld door .....

(Parsjandata begint een paar onverstaanbare woorden te mompelen, kucht een paar keer)

"....Beide mannen...."

AHASVEROS

(opent zijn ogen) Hé zeg, je slaat daar wat over. Lees dat laatste stuk nog eens.

PARSJANDATA

Ja, Majesteit.
"Hun misdadige plannen werden echter vrijdeld door..."

(hij mompelt weer een paar onverstaanbare woorden, kucht weer een paar keer)

"...Beide mannen..."

AHASVEROS

(gaat recht overeind zitten, zijn stem klinkt boos)

Wat is dat? Vrijdeld door wie?

PARSJANDATA

"door Mordechai de Jood."

AHASVEROS

Wat!! Mordechai de Jood! Ja, ja,
lees verder, maar denk erom, geen woord overslaan!

PARSJANDATA

Ja, Majesteit.. "Mordechai de Jood, lid van de Hoge Raad, meester in zeventig talen, leider van de Joodse gemeenschap in Soesan, ontdekte de samenzwering en bracht die onmiddellijk ter kennis van hare Majesteit de Koningin."

AHASVEROS

Esther! Ja, ik begin het me weer te herinneren. Lees maar verder.

PARSJANDATA

"En hare Majesteit redde het leven van de Koning, juist toen hij op het punt stond uit de beker met gif te drinken. Beide mannen, Bigtan en Teresj, werden voor de Zeven Rechters geleid en na onderzoek opgehangen aan een hoge boom. Mogen allen die het wagen de hand te slaan aan zijne Majesteit de Koning, hiervan goede nota nemen. Lang leve de Koning."

AHASVEROS

Is dat alles?

PARSJANDATA

Ja, Majesteit.

AHASVEROS

En heeft Mordechai de Jood een beloning gekregen voor het redden van mijn leven?

PARSJANDATA

Nee, Majesteit, daar lees ik niets over.

AHASVEROS

Wat! Hij is niet beloond voor het redden van het leven van zijn Koning??

(hij kijkt plotseling Parsjandata aan) Oh!!

(langzaam) Hij zal zijn beloning krijgen op de 13de van deze maand, nietwaar. Als je het een beloning kunt noemen. Als dank voor het redden van het leven van zijn Koning zal hij gedood worden, en zijn bezittingen zullen van hem worden afgenomen.

(tot zichzelf) Nu weet ik waarom ik tegenwoordig zo slecht slaap. Parsjandata, ken je deze Mordechai?

PARSJANDATA

Nee... eh... dat wil zeggen... ja, Majesteit

AHASVEROS

Heeft hij een edel gezicht, donkere, doordringende ogen, en een lange golvende witte baard?

PARSJANDATA

Ja, Majesteit.

AHASVEROS

Dan is hij die oude man die me 's nachts wakker houdt. Elke keer als ik bijna inslaap zie ik zijn gezicht ... Mordechai, ik heb je groot onrecht gedaan, maar....

(hij kijkt met een glimlach naar Parsjandata)

...er is nog tijd genoeg om dat onrecht te herstellen. Er zijn nog drie dagen voor de 13de Adar, mijn beste Parsjandata, nog drie dagen.

(Geluid van luid kloppen op de poort)

AHASVEROS

Ga eens kijken wie er aan de poort staat.

PARSJANDATA

Ja, Majesteit.

(hij gaat weg, komt even later weer terug)

Mijn vader, Prins Haman, staat aan de poort, Majesteit.

AHASVEROS

Wat! Zo vroeg op de dag?

(hij denkt even na) Nu, laat hem maar binnen. Ik wil hem wel ontvangen.

(Parsjandata gaat weg, komt even later terug met Haman, die diep voor de Koning buigt)

AHASVEROS

Wat brengt mijn vorst der vorsten zo vroeg in de morgen aan de poort van het paleis?

HAMAN

Een zaak van groot gewicht, Majesteit. Ziet u....

AHASVEROS

Laat ons alleen, Parsjandata

(Parsjandata buigt en gaat weg)

AHASVEROS

Mijn beste Haman, ik stond net op het punt je te laten roepen.
Oók voor een zaak van groot gewicht.

(Haman kijkt gevleid en vol verwachting)

HAMAN

(hij buigt diep)

U liet me roepen voor een zaak van groot gewicht?
Ik sta geheel tot uw dienst, Majesteit.

AHASVEROS

Ik heb je waardevolle raad nodig.

HAMAN

Mijn waardevolle raad?

AHASVEROS

Ja, je waardevolle raad. Luister zorgvuldig. Er is in mijn Koninkrijk
een man die ik graag zou willen eren. Vertel me, mijn beste
Haman, hoe kan ik dat het beste doen?

(Haman wordt opgewonden want hij denkt dat het over hemzelf gaat)

HAMAN

Uwe Majesteit wil iemand eren? En hoe u dat het beste kunt doen?

(hij begint op en neer te lopen)

Geeft u me één ogenblik, Majesteit. Ik wil graag even zorgvuldig
nadenken voordat ik u mijn antwoord en raad geef, want die
moeten goed doordacht zijn .

(hij loopt een eind van de koning weg en zegt tot zichzelf)

Wie anders kan de Koning bedoelen dan mij, zijn hoogste
raadsman? Haman, dit is je geluksdag!

(hij gaat weer terug naar de Koning)

Majesteit, laat de vorsten en prinsen deze man die de Koning wil
eren, kleden in een gewaad van Zijne Majesteit zelf. Laat de
koningskroon op zijn hoofd plaatsen en laat hem plaatsnemen op
het witte paard van Zijne Majesteit. Laat hem door de straten van
Soesan rijden en laat voor hem uitroepen:
"Zo wordt gedaan aan de man die de Koning wil eren!"

AHASVEROS

(denkt even na)

Dit is je wijze raad?

HAMAN

Ja, Majesteit.

AHASVEROS

En het is een wijze raad. Uitstekend. Ik zou zelf niets beters hebben kunnen bedenken.

(hij springt uit zijn bed)

Ga, Haman! Ga mijn mooiste koninklijke gewaad zoeken en mijn eigen witte paard, en breng ze naar... Mordechai de Jood.

HAMAN

Mordechai de Jood!

AHASVEROS

Ja, Mordechai de Jood! En doe precies wat je me aangeraden hebt, want hij heeft mijn leven gered.

HAMAN

Maar Majesteit, ik kwam juist....

AHASVEROS

(driftig)

Maar!!! Altijd weer dat gemaar! Niets geen maren!

(Hij wijst naar de deur)

Ga, Haman, en pas op dat je niet één ding overslaat van wat je me zo even hebt aangeraden! Je kunt Mordechai vinden bij de poort van het paleis.

HAMAN

Maar, Majesteit...

AHASVEROS

Ga!!!

(Haman gaat met gebogen hoofd weg. Ahasveros gaat op de rand van zijn bed zitten)

AHASVEROS

(nadenkend)

Zó, Haman, zou je zo graag mijn kroon dragen?
Nu, na deze dag zul je er niet zo'n zin meer in hebben.

(Hij gaat liggen)

En nu, goede Mordechai, zul je me wel laten slapen.

(Hij trekt de dekens over zijn schouders en slaapt in.)